

ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

ΑΙΤΙΕΣ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ.
6 ΜΑΡΤΙΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ
ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΚΟΥΛΙΑΜΑ
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ

στην Περιφ/κή Δ/νση Εκπ/σης Α.Μ.Θ

Έννοιες - Όροι

- ▶ **Bullying (μπούλινγκ)**
από τον αγγλικό όρο **bully**, που σημαίνει «εκφοβίζω»
- ▶ Ο όρος «εκφοβισμός και βία στο σχολείο» (**school bullying**)
- ▶ ο όρος «θυματοποίηση» (**victimization**)

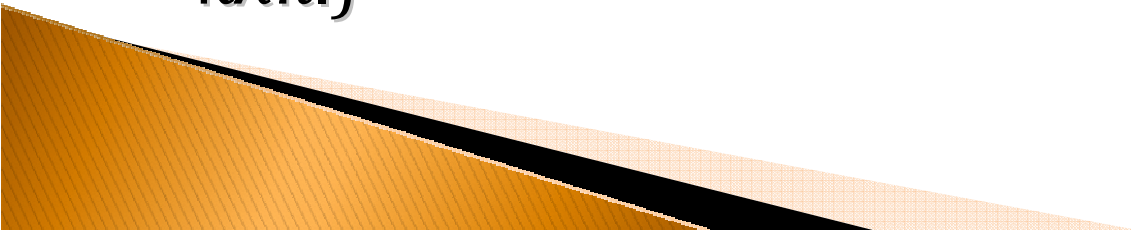
Τι είναι η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός ;

- ▶ Είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα, μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου
- ▶ Υπάρχει ασυμμετρία δύναμης ανάμεσα στο θύτη και το θύμα
- ▶ Υπάρχει σταθερότητα ρόλων.

Δυστυχώς:

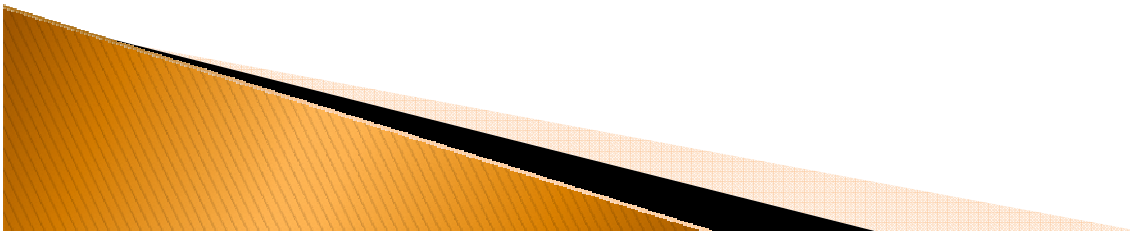
- ▶ Τα περιστατικά βίας και εκφοβισμού στα σχολεία δεν αντιμετωπίζονται κατάλληλα
- ▶ Τα περισσότερα αποσιωπώνται διότι θεωρείται ότι εκθέτουν και στιγματίζουν τους θύτες, τα θύματα και το κύρος του σχολείου
- ▶ Υπάρχει έλλειμμα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και άγνοια για τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος διότι οι γονείς μιλούν ελάχιστα με τα παιδιά τους, τα παιδιά-θύματα αποφεύγουν να ζητήσουν βοήθεια από τους ενήλικες και αποσύρονται, ενώ οι εκπαιδευτικοί συζητούν ελάχιστα στην τάξη τις συμπεριφορές βίας και εκφοβισμού και συνήθως δε γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν

Συνηθισμένες εκδηλώσεις

- ▶ **Σωματική βία** (Χειρονομίες, σπρωξιές, ξυλοδαρμοί, τράβηγμα μαλλιών)
 - ▶ **Συναισθηματική βία** (σκόπιμη απομόνωση του παιδιού, να λερώνουν, να κρύβουν, να καταστρέφουν τα πράγματά του, να το εκβιάζουν για χρήματα, να το απειλούν κλπ)
 - ▶ **Λεκτική βία** (κοροϊδία, βρίσιμο, σαρκασμός, ειρωνεία, διάδοση ψευδούς φήμης, κακά σχόλια για την εθνική προέλευση ή την οικονομική κατάσταση ενός παιδιού και της οικογένειάς του, κλπ.)
-

Συνηθισμένες εκδηλώσεις

- ▶ **Σεξουαλική βία** (ανεπιθύμητο άγγιγμα, απειλές, προσβλητικά μηνύματα, χυδαία γράμματα και εικόνες, πειράγματα κλπ.)
- ▶ **Ηλεκτρονική βία** (χρήση Ίντερνετ, email, chat room, και κινητών με κλήσεις και sms με προσβλητικό και απειλητικό περιεχόμενο, χρήση κάμερας με σκοπό την απειλή και την ταπείνωση του παιδιού)

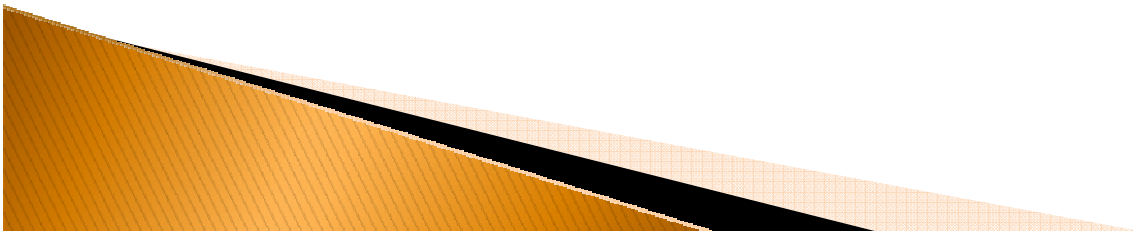

Οι λόγοι που οδηγούν στην άσκηση βίας

- ▶ είναι πολλοί και διαφέρουν ανάλογα με την
 - ▶ **κοινωνικοοικονομική κατάσταση** των ατόμων
 - ▶ **την ιστορική συγκυρία,**
 - ▶ **την κουλτούρα**
 - ▶ **και τον πολιτισμό**
 - ▶ **Σχετίζονται:** με χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, την ελλιπή καλλιέργεια, βίαιες συμπεριφορές που ενισχύονται από το περιβάλλον, τις ελλιπώς αναπτυγμένες επικοινωνιακές ικανότητες, την ανεπαρκή γονική υποστήριξη και επιρροή, τις άδικες τιμωρίες και την κακοποίηση των παιδιών, τη φτώχεια, η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης κ.α
-

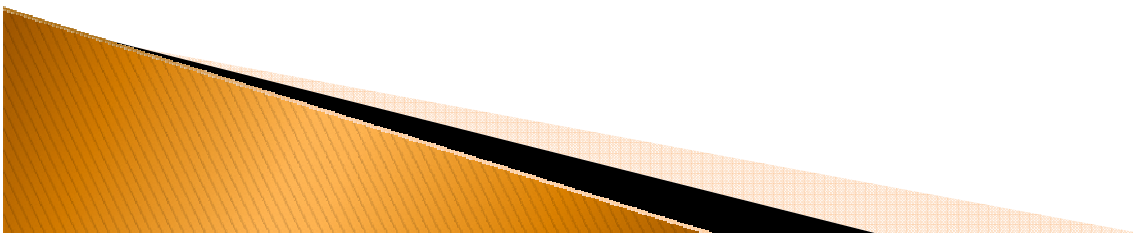
Για ποιούς λόγους ένα παιδί μπορεί να δέχεται επιθέσεις εκφοβισμού και βίας στο σχολείο;

- ▶ Πολλές φορές στόχος γίνεται το **“διαφορετικό”**, το οποίο μπορεί να αφορά σε οποιοδήποτε ανθρώπινο γνώρισμα, είτε εξωτερικό είτε εσωτερικό.
- ▶ Για παράδειγμα το χρώμα του δέρματος, η εθνικότητα, το φύλο, το βάρος, η σχολική επίδοση, η κοινωνική συστολή.

Για ποιους λόγους ένας μαθητής αναπτύσσει εκφοβιστικές και βίαιες συμπεριφορές;

- ▶ Τα παιδιά που εκφοβίζουν μπορεί σε άλλο χώρο ή χρόνο να ήταν ή και να είναι ακόμα και τώρα αποδέκτες εκφοβιστικών και βίαιων συμπεριφορών και να μεγαλώνουν σε ένα απορριπτικό και βίαιο περιβάλλον.
- ▶ οι μαθητές που εκφοβίζουν σε αρκετές περιπτώσεις είναι δυστυχημένοι και προσπαθούν να μεταφέρουν το έλλειμμα χαράς που νιώθουν στους άλλους.

Χαρακτηριστικά παιδιών θυτών ενδοσχολικής βίας

- ▶ Είναι επιθετικά
- ▶ Είναι ενεργητικά & υπερδραστήρια
- ▶ Είναι επιρρεπή σε παραβίαση κανόνων και αντικοινωνικές συμπεριφορές
- ▶ Έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, ενώ φαίνονται σίγουρα για τον εαυτό τους
- ▶ Είναι ικανά να ξεφεύγουν από δύσκολες καταστάσεις
- ▶ Δεν έχουν ηθικούς ενδοιασμούς ή τύψεις για τις πράξεις τους

Για ποιους λόγους ένας μαθητής αναπτύσσει εκφοβιστικές και βίαιες συμπεριφορές

- ▶ Ένα άλλο στοιχείο που συνδέεται με την εκδήλωση εκφοβιστικών συμπεριφορών είναι και τα συναισθήματα ζήλιας, που μπορεί να νιώθει το παιδί που εκφοβίζει, για τον αποδέκτη της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.
- ▶ Οι μαθητές που εκφοβίζουν στοχεύουν στη *“διαφορετικότητα”* του άλλου για να τον κάνουν να νιώσει άσχημα για τον εαυτό του και να τον απαξιώσουν.

Ποιες είναι οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού στα παιδιά-θύματα

Τα παιδιά που γίνονται θύματα εκφοβισμού και βίας είναι δυνατόν να εμφανίσουν:

- έντονο άγχος και αισθήματα ανασφάλειας
- φοβίες για περαιτέρω βία ή τιμωρία από μεγάλους
- σχολική άρνηση
- συχνές απουσίες
- σχολική αποτυχία ή μαθησιακές δυσκολίες
- ψυχοσωματικά προβλήματα (π.χ. πονοκέφαλους, διαταραχές ύπνου, ενούρηση, πόνοι στη κοιλιά)
- κατάθλιψη ή χαμηλή αυτοεκτίμηση
- εσωστρέφεια και μοναχικότητα
- αδυναμία να υπερασπιστούν τον εαυτό τους

Ποιες είναι οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού στα παιδιά-θύτες

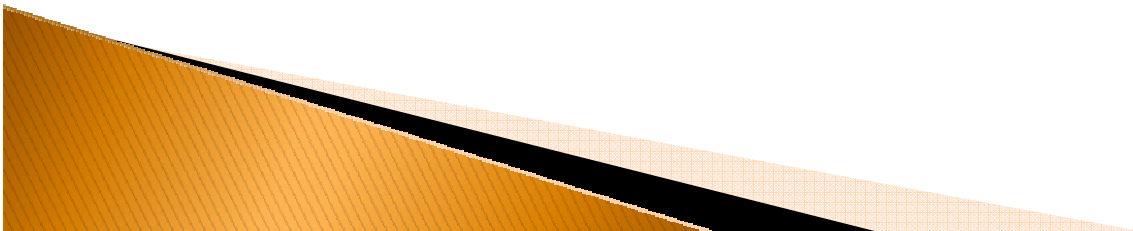
Τα παιδιά θύτες, δηλαδή αυτά που ασκούν τη βία και τον εκφοβισμό, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο

- ✓ να απομακρυνθούν από το σχολείο,
- ✓ να διακόψουν τη σχολική φοίτηση,
- ✓ να εμφανίσουν τάσης φυγής από το σπίτι και να εξελιχθούν, σε ποσοστό που προσεγγίζει το 50%, σε ενήλικες με αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά.

Τι να κάνει το παιδί-θύμα

Μπορούμε να του ενδυναμώσουμε το παιδί λέγοντας:

- ✓ Δεν φταις εσύ!
- ✓ Μην απαντάς στις κοροϊδίες, μη στεναχωριέσαι για αυτά που λένε, μη δίνεις καμιά σημασία
- ✓ Μπορείς απλώς να πεις «πίστευε ότι θέλεις» ή «άποψή σου» και να αγνοήσεις οποιαδήποτε άλλη κουβέντα
- ✓ Αν επιμένουν, κοίταξέ τους στα μάτια και πες τους καθαρά και σταθερά ΣΤΑΜΑΤΑ ή ΠΑΡΑΤΑ ΜΕ ΗΣΥΧΟ και φύγε

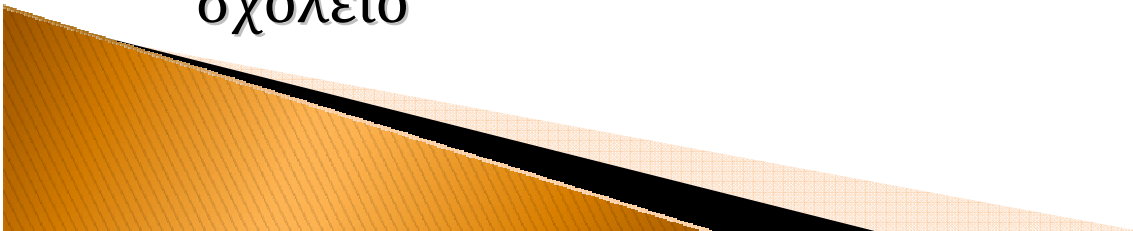
Τι να κάνει το παιδί-θύμα

- ▶ Αν σου πήραν κάτι, επίμενε να επαναλαμβάνεις αυτό που θες να πεις (όπως ένας δίσκος που έχει κολλήσει) ανεξάρτητα από τις αντιδράσεις του άλλου. π.χ. «Δώσε μου το μολύβι μου πίσω»
- ▶ Πες αυτό που συνέβη στο δάσκαλό σου, στην οικογένειά σου, σε κάποιον άλλον ενήλικα που θα σε βοηθήσει. Δεν είναι ντροπή να το πεις και δεν είναι «κάρφωμα». Αν δε μιλάς, εξυπηρετείς τον εκφοβιστή. Να αναφέρεις ξεκάθαρα τι ακριβώς συνέβη, τότε, που και από ποιους, προσπάθησε να κρατάς αποδείξεις
- ▶ Αν φοβάσαι μη σε χτυπήσουν, φρόντιζε να είσαι πάντα με κάποιο φίλο, είτε μέσα είτε έξω από στο σχολείο

Τι να κάνει το παιδί-θύμα

- ▶ Αν σε εκφοβίζει ολόκληρη παρέα, πιάσε το πιο αδύναμο μέλος της και πες του ότι αυτό δεν είναι σωστό και αν θα του άρεσε να του φέρονταν εκείνου έτσι
- ▶ Έχεις το δικαίωμα να λες όχι, χωρίς να απολογείσαι και χωρίς να χαμογελάς
- ▶ Έχεις το δικαίωμα να σου φέρονται με σεβασμό.
- ▶ Έχεις το δικαίωμα να αρνείσαι αυτό που σου ζητούν οι άλλοι, χωρίς να νιώθεις ένοχος ή εγωιστής.
- ▶ Έχεις το δικαίωμα να ζητάς αυτό που θες κι άλλος να σου αρνηθεί.
- ▶ Έχεις το δικαίωμα να λες «δεν ξέρω», να σε ακούν, να σε παίρνουν στα σοβαρά, να ρωτάς τις απορίες σου.
- ▶ Έχεις, στην ύστατη περίπτωση, το δικαίωμα να αλλάξεις σχολείο

Τι γίνεται γενικότερα για να αντιμετωπιστεί η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός;

Έχει εκδοθεί από το Υπουργείο Παιδείας εγκύκλιος με γραπτές οδηγίες αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων που συμπεριλάβει διαδικασίες:

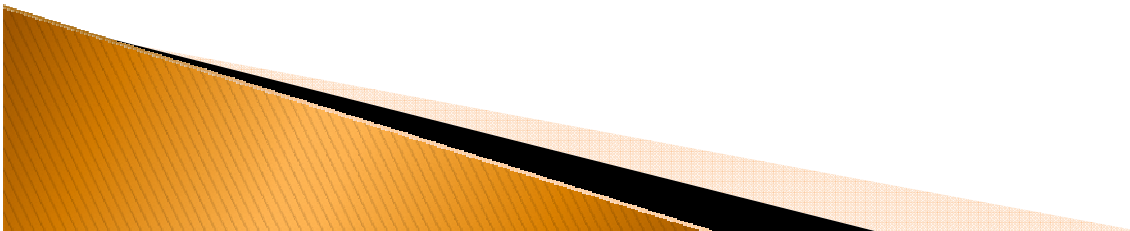
- καταγραφής των συμβάντων
- τοποθέτησης υπεύθυνου εκπαιδευτικού με τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα

Επιπλέον απαιτείται:

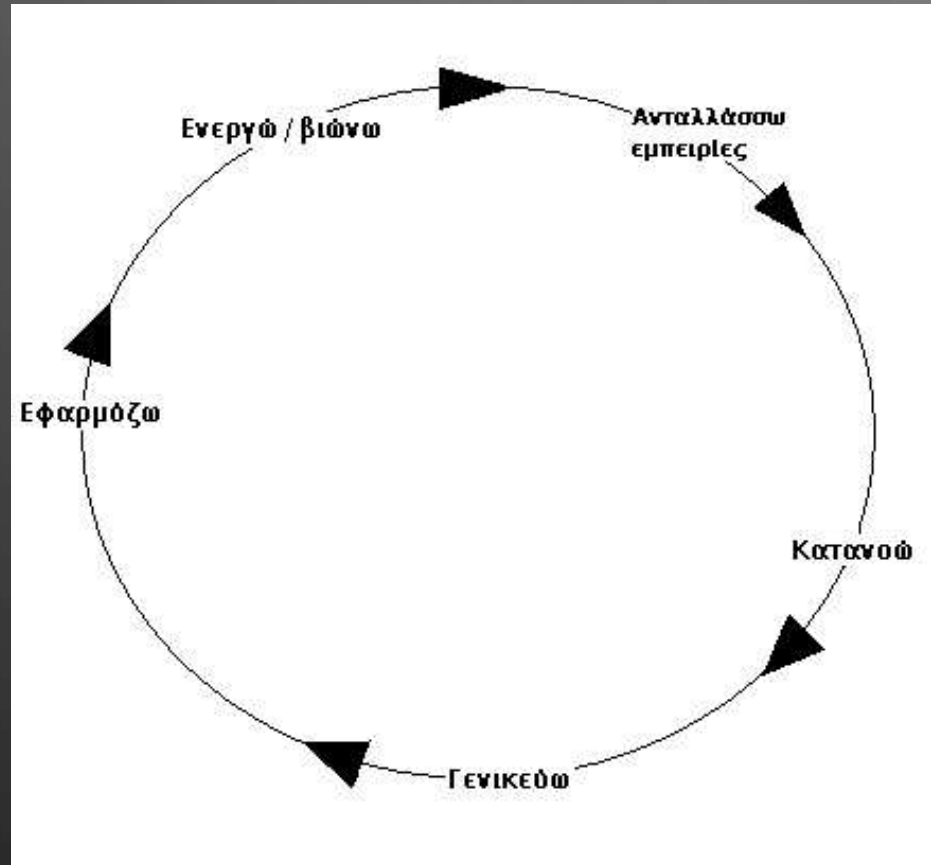
- παρακολούθηση των διαδικασιών αντιμετώπισης
 - ενημέρωση των μαθητών για την πρόσβαση σε σύστημα υποστήριξης
 - συνεργασία με τους γονείς
 - οργάνωση ουσιαστικής εποπτείας των μαθητών κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων
-

Τι γίνεται γενικότερα για να αντιμετωπιστεί η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός;

- ▶ Επίσης, είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση του προβλήματος
- ▶ Αναγκαία θεωρείται ακόμη η διαρκής ενεργή συμμετοχή και συνεργασία των γονέων με το σχολείο
- ▶ Απαιτείται συνεχής συμβουλευτική των εκπαιδευτικών προς τους μαθητές με στόχο την ενίσχυση της μαθητικής ομάδας για την αντιμετώπιση εκδηλώσεων εκφοβισμού και συμπεριφορών βίας

*Κι επειδή όλα στη ζωή σχετίζονται με την εμπειρία μας,
δώστε στα παιδιά την ευκαιρία της βιωματικής
/ενεργητικής μάθησης μέσω υλικού...*

*Στάδια του κύκλου της ενεργητικής μάθησης
Πηγή: «Στηρίζομαι στα πόδια μου», ΕΠΙΨΥ-ΟΚΑΝΑ*

Βιβλία που μπορούμε να αξιοποιήσουμε στη σχολική πράξη

- ▶ 1. «Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε.» Μάρτιν Αγκάσι, εκδ. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

- 2 . « Οι λέξεις δεν είναι για να πληγώνουμε...»
Μάρτιν Αγκάσι, εκδ. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

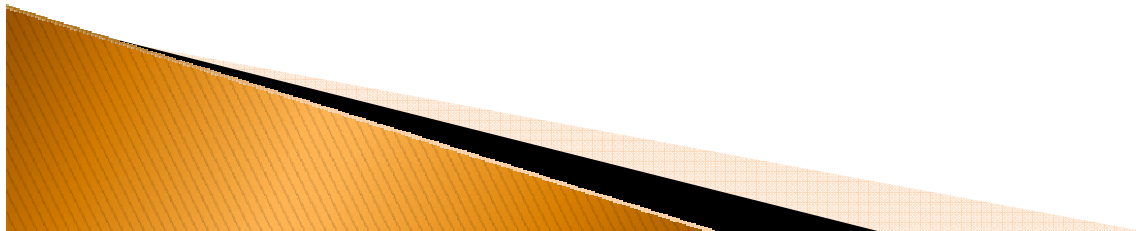
- ▶ 3. «Σταμάτα να με πειράζεις» Pat Thomaw εκδ.
ΜΟΝΤΕΡΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ενδιαφέρον υλικό για την ενδοσχολική βία

- ▶ Τα μπαλόνια της φιλίας . Η Μόνα σε καινούριο σχολείο (2 ιστορίες για τη βία στο σχολείο από παιδιά για παιδιά)
www.epsype.gr/images/paramuthia_gia_ekfovismo.pdf
- ▶ Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών (Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)
<http://www.epsype.gr/images/egxeiridio/activities.pdf>
- ▶ **Tassies, Μου έκλεψαν το όνομά μου. ΕΨΥΠΕ**, Πρωταγωνιστής: ένα παιδί που στο σχολείο νιώθει εκμηδενισμένο, νιώθει χωρίς όνομα χωρίς πρόσωπο
<http://epsype.blogspot.gr/2012/02/6.html>
- ▶ «Μίλα μη φοβάσαι- τρεις ιστορίες για τη βία στο σχολείο», ΕΨΥΠΕ, βιβλίο για την πρόληψη κατά της βίας
- ▶ DVD «Τα μπλε Γυαλιά» Ταινία που βασίζεται στην ιστορία «Στη φωλιά του Νίκου» του Β. Ηλιόπουλου.

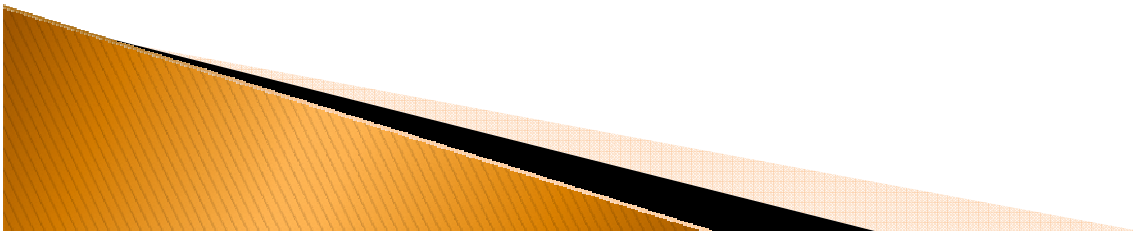
Άλλα βιβλία για την ενδοσχολική βία

- ▶ Ε. Δικαίου, Β. Ηλιόπουλος, Τζ. Τασάκου, «Μίλα, μη φοβάσαι!» Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.
- ▶ Μερκούριος Αυτζής, «Ο Ορφέας και οι νταήδες με τα κίτρινα ποδήλατα», Ψυχογιός
- ▶ Μαρία Ρουσάκη, «Ο νταής του σχολικού», Ψυχογιός
- ▶ Βιρζινί Λου, «Κόκκινη κάρτα, στη βία!» Άγκυρα
- ▶ Michele Elliott, «Τι κάνεις όταν σ' έχουν βάλει στο μάτι!» Αφοι Βλάσση
- ▶ Ελένη Κατσαμά, «Κοσμοδρόμιο», Πατάκης

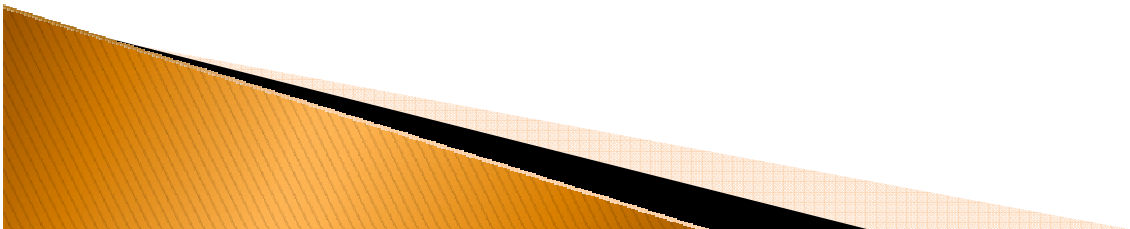
Βιβλία για τη διαφορετικότητα

- ▶ Ο κήπος των συναισθημάτων, εκδόσεις Δίπτυχο.
- ▶ Δειλία. Φιλία. Χαρά. Ελευθερία, εκδόσεις Φλούδας.
- ▶ Το δώρο της Παπλωματούς, εκδόσεις Άγκυρα.
- ▶ Το παραμύθι με τα χρώματα, εκδόσεις Κέδρος.
- ▶ Η παλέτα των συναισθημάτων, εκδόσεις Κέδρος.
- ▶ Αν τα' αγαπάς ξανάρχονται, εκδόσεις Λιβάνη.
- ▶ Ένας για όλους και όλοι για έναν, εκδόσεις Πατάκη.
- ▶ Το κατσούφικο Αρκουδάκι, εκδόσεις Μίνωας.
- ▶ Ένα κουτάβι νιώθει μοναξιά, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Προτεινόμενες δράσεις στην ολομέλεια της σχολικής κοινότητας

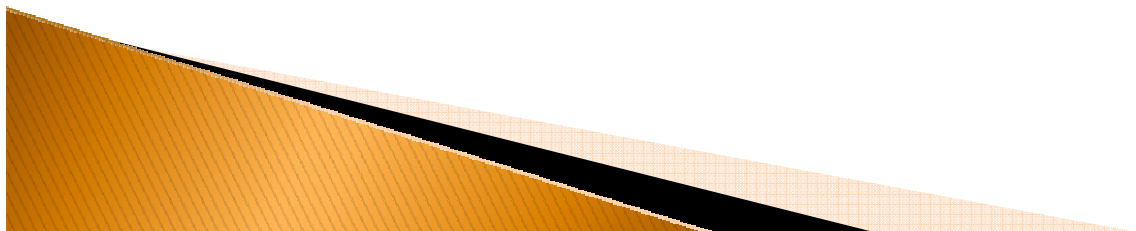
1. Επιχειρήστε να δημιουργήσετε μία εκδήλωση για την ευρύτερη σχολική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία με τη μορφή:
 - ❖ Παρουσίασης Power Point
 - ❖ Αφήγησης κειμένου που συνέταξαν οι μαθητές
 - ❖ Παρουσίασης θεατρικού δρώμενου (π.χ «Ο μικρός πρίγκιπας», Α. Εξυπερί) ή άλλου που οι ίδιοι οι μαθητές δημιούργησαν
 - ❖ Κατασκευή αφίσας, πανό κλπ
2. Κατά περίπτωση θα μπορούσε η εκδήλωση να περιλαμβάνει και προβολή: π.χ. «Η δύναμη μέσα μας» The butterfly circus: video για εξαρτημένα άτομα (άτομα με ειδικές ανάγκες)- Διαφορετικότητα
Πηγή: http://prwgreece.blogspot.gr/2010/07/blog-post_2334.html

Περισσότερο υλικό και ενημέρωση...

- ▶ Στο link του Παρατηρητηρίου για τη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Αν. Μακεδονίας και Θράκης:

<http://www.pdeamth.gr/paratiritirionias/>

**Ο
Χ
Ι
Β
Ι
Α
Τ
Η
Τ
Α
Ρ
Α
Ζ
Ι
Α**

**Δ
Υ
Ν
Α
Μ
Η
Σ
Τ
Η
Φ
Ι
Λ
Ι
Α**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ**